

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

РЕЗОЛЮЦИЯ

ПО

**„ПРОЕКТ НА СТРАТЕГИЯ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ
ДЕЛА НА ОТПАДАЩИТЕ И ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)“**

София, април 2013 г.

Председателският съвет на Икономически и социален съвет /ИСС/ взе решение за разработване на **резолюция по "Проект на Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)"**, разработен от Министерство на образованието, младежта и науката. За докладчик по резолюцията бе определена г-жа Янка Такева, член на ИСС от трета група – „Други организации“.

Председателят на ИСС - проф. д-р Лалко Дулевски, внесе за обсъждане в Пленарната сесия приетия от Председателския съвет проект на резолюцията, който Пленарната сесия прие на 26.04.2013 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

- 1.1. Образованието е един от основните фактори за развитието на обществото и човешкия капитал и има важна роля за настоящето и бъдещето на нашата страна. ИСС многократно е заявявал, че постигането на целите на Стратегия “Европа 2020”, свързани с образованието, е от изключително значение и затова приветства Европейската комисия (ЕК), която през ноември 2012 г. представи Съобщение „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати”¹. ИСС е удовлетворен, че редица предложения от приети негови актове са намерили място в този документ.
- 1.2. Преждевременното напускане на образователната система е един изключително остър проблем за България. Той води до сериозни икономически, социални и обществени последици, като същевременно очертава предизвикателства пред пазара на труда, качеството на работната сила, демографското развитие и пред социалните системи в България.
- 1.3. В редица свои актове ИСС с тревога констатира, че преждевременното напускане на образователната система е водещ фактор за безработицата, бедността и социалното изключване. Безспорен факт е, че липсата на образование и квалификация изправя младите пред перспективата по-трудно да си намират работа и системно да бъдат считани за евтина и нежелана работна сила.
- 1.4. Технологичното развитие и структурните промени на съвременната индустрия водят до трайно намаляване на работните места, изискващи по-ниска квалификация. Тази тенденция на пазара на труда създава проблем пред реализацията на хората с ниско образование и влияе върху конкурентоспособността на българската и на европейската икономики.
- 1.5. Бедността и изолацията, в която изпадат хората, отпаднали или напуснали преждевременно училище, оказват трайно отражение върху семействата им и често генерират нови поколения необразовани и бедни хора. Увеличаването на този сегмент от населението създава предпоставки за влошаване на политическия и социалния климат. Младите хора, лишени от работа и законни доходи, са потенциални жертви или участници в престъпления, включително трафик на хора и наркотици. Те са лесно манипулируеми, податливи на користни каузи и политически спекулации, което създава риск за демократичните устои и стабилността на обществото.
- 1.6. През 2012 г. ИСС прие становище² по политиката за ограничаване на ранното напускане на образователната система в България. В него ИСС представи анализ на проблема, предложи мерки за решаването му и препоръча да се разработи

¹ СЪОБЩЕНИЕ НА ЕК „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати”, COM(2012) 669 final

² Становище: „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система”, ИСС/2/033/2012 г.

национална стратегия с цел намаляване дела на преждевременно напусналите училище до нива под 10 процента.

- 1.7. С настоящата резолюция ИСС се включва в общественото обсъждане на проекта за национална „Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)” (Стратегията) с убеждението, че за преодоляване на негативните тенденции се изискват навременни и бързи мерки днес, без отлагане и забавяне, тъй като става дума за настоящия и бъдещия просперитет на страната ни.

2. ОСНОВНИ КОНСТАТАЦИИ И ПРЕПОРЪКИ

- 2.1. ИСС приветства изработването на проекта за „Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)” като важна стъпка в успешното постигане на националната ни цел по Стратегия „Европа 2020” - „делът на преждевременно напусналите образователната система до 2020 г. да не надвишава 11%“.
- 2.2. Положителен е фактът, че Стратегията е съобразена с редица европейски стратегически документи и национални програми за развитие на образованието, като същевременно кореспондира с целите на „Националната програма за развитие: България 2020” в областта на образованието, заетостта и борбата с бедността.
- 2.3. ИСС приветства предприетите досега действия за реализирането на конкретни мерки и ресурси, включително и по оперативните програми, в резултат на които България постигна намаляване дела на преждевременно напусналите училище с близо 6 % за периода 2005 - 2012 г. – до 12,5 %, при средно за ЕС-27 – 12.9 %.
- 2.4. ИСС изразява своето удовлетворение, че Стратегията приема препоръката на Съвета на Европейския съюз³ относно дефиницията за „преждевременно напуснали училище”, като е направено разграничение от използваната в проекта на Закон за предучилищното и училищното образование дефиниция за „отпадане от училище”. ИСС оценява разграничаването на двата термина като принос към изясняването на същността на проблема.
- 2.5. ИСС подкрепя визията на Стратегията и приетите водещи принципи за нейното изпълнение. Точно е дефинирана стратегическата цел, както и оперативните цели, при чието изпълнение следва да се постигнат конкретните резултати. Същевременно ИСС препоръчва Стратегията да се подобри в структурно отношение, да стане по-ясна и конкретна, като точно се разпишат нейните краткосрочни и дългосрочни цели.
- 2.6. Според ИСС в Стратегията коректно са идентифицирани групите причини за ранното отпадане от училище - икономически, социални, образователни, етнокултурни, институционални и такива, свързани със здравния статус на децата.

³ Препоръка на Съвета на Европейския съюз (2011/С 191/01 от 28.06.2011 г.), Официален вестник на Европейския съюз, брой С 191/1 от 1.07.2011

Същевременно ИСС констатира, че липсват структурен анализ и диференциация на причините и тежестта на явлениято „отпадащи“ и „преждевременно напуснали образователната система“.

- 2.7. ИСС обръща внимание, че прегледът на основните ресурси за намаляване дела на преждевременно напусналите училище е представен по-скоро като аналитичен отчет за всичко положително, реализирано в областта на образованието в последните години, като на места са изложени излишни подробности, които не кореспондират със стратегическия характер на документа. Необходимо е да се отдели повече внимание на съществуващите слаби страни и възможни препятствия при изпълнението на Стратегията.
- 2.8. ИСС призовава да се изследва по-дълбоко структурата на отпадналите от образователната система, защото, ако в ЕС има известна тенденция част от децата да отпаднат от училище след придобиване на основно образование, то у нас безпокойство буди нарастващият дял на децата, които никога не са посещавали училище или са отпаднали преди завършване на това образователно равнище. Необходимо е също да се отчита спецификата на социалните, икономическите и демографските проблеми, характеризиращи образованието в отделните региони на страната.
- 2.9. Нееднократно в свои актове ИСС е обръщал внимание, че основните цели на образователната ни система следва да бъдат придобиването на ключови компетентности от младите хора, разнообразяването на формите на обучение и валидирането на резултатите от цялостния обучителен процес в българското училище, като е необходимо да се акцентира върху политиките за превенция и интервенция в борбата срещу преждевременното напускане на училище.
- 2.10. ИСС със задоволство констатира, че основните послания от Съобщението на ЕК „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати“ са намерили отражение при формулиране на предвидените в Стратегията политики и ключови мерки за превенция, интервенция и компенсиране на ефектите от преждевременното напускане на училище. Според ИСС те ще допринесат за постигане на стратегическата и оперативните цели, заложили в нея.
- 2.11. ИСС приветства иновативната насока на заложените в Стратегията политики за създаването на позитивна, благоприятстваща модерното личностно развитие образователна среда. По този начин задълженията и отговорностите са ясно дефинирани, благоприятстват за формирането на социални умения и граждански компетентности и се активизира ученическото самоуправление. Създава се мултикултурна среда, гарантираща равен достъп до образование на всички деца, предоставят се социална и психологическа подкрепа на децата в риск, децата със специални образователни потребности, повтарящите ученици и продължаващите обучението си в чужбина.

- 2.12. ИСС оценява като ефективни и работещи включените в Стратегията педагогически практики, утвърдени през годините в българското училище, като: извънкласни форми по интереси, консултации, участие в образователни проекти, подкрепа на различни младежки дейности и др. В същото време ИСС препоръчва да се разширят и конкретизират изложените в Стратегията мерки за по-ефективно ангажиране на местната власт по отношение на общинските политики, както и да се съобрази подготовката на учителските кадри във висшите учебни заведения със съвременните условия и практики.
- 2.13. ИСС приветства възприетия подход за оценка на резултатите от прилагането на Стратегията и въздействието от изпълнението на оперативните ѝ цели чрез използването на съответни индикатори. Според ИСС са подбрани измерими индикатори, но все пак би било подходящо да се добавят няколко допълнителни индикатора за оценка на резултатите, както и такива за отчитане и проследяване на по-специфични групи ученици със специални образователни потребности.
- 2.14. ИСС споделя позицията, че за да се разработят и приложат “цялостни, широкообхватни и ефективни политики за намаляване на уязвимостта на рисковите групи” са необходими непрестанно проучване, анализиране и систематизиране на специфичните причини за тяхното преждевременно напускане и набелязване на конкретни мерки за задържане на децата в училище.
- 2.15. ИСС обръща внимание на отговорните институции, че нововъведената в Стратегията дефиниция, разграничаваща понятията „ранно отпадане от училище” и „преждевременно напускане на образователната система”, тепърва трябва да бъде качествено обвързана със статистическите данни, които се събират и публикуват от Националния статистически институт /НСИ/.
- 2.16. ИСС изразява удовлетвореността си от въвеждането на информационната система на образованието - „АДМИН”⁴ и счита, че чрез допълнителното разширяване на обхвата на системата и след последователната регистрация на всички училища и детски градини, тя би могла да бъде използвана и за превенция и мониторинг на ранното отпадане и преждевременното напускане на училище.
- 2.17. ИСС приветства залагането в Стратегията на координационен механизъм за прилагането ѝ, в който са ангажирани не само образователната система и институциите в нея, а и всички държавни и общински органи и организации, отговорни за осигуряване на по-добра материална, финансова и социална защита на децата. Същевременно ИСС препоръчва при изграждането на този механизъм да се приложи интегриран институционален подход при изпълнението на Стратегията, да се упражни ефективен контрол и да има прозрачност на всички нива по отношение на индикаторите за измерване на нейните резултати и въздействие.
- 2.18. ИСС призовава да се отдели повече внимание на съществуващите слаби страни и възможните препятствия при изпълнението на Стратегията. В тази връзка ИСС препоръчва финансирането на настоящата Стратегия да бъде разписано и планирано

⁴ <http://www.adminpro-bg.com/ws/index.html>

до 2020 г., като се определят конкретните финансови ресурси от държавния бюджет и от европейските фондове за следващия програмен период 2014-2020 г. Само така може да се гарантира ефективното изпълнение на заложените в Стратегията политики и мерки.

- 2.19. ИСС приветства решението на българското правителство за следващия програмен период да разработи Оперативна програма /ОП/ “Наука и образование за интелигентен растеж” и счита, че заложените ресурси по приоритетите „Образователна среда за активно социално приобщаване” и „Насърчаване на образованието, уменията и ученето през целия живот” ще допринесат за постигане на целите на настоящата Стратегия.
- 2.20. ИСС отбелязва с безпокойство, че забавянето на приемането на вече изготвени през миналата година проекти на Закон за детето, Закон за предучилищното и училищното образование и Закон за професионалното образование и обучение може да се окаже съществено предизвикателство пред цялостното прилагане на Стратегията и очаквания план за нейното изпълнение.
- 2.21. Още повече, че законите и подзаконовите нормативни документи, регулиращи предучилищното и училищно образование, ще трябва да претърпят преработка, за да са в синхрон с разработените и наскоро приети национални и европейски стратегически документи в сектора на образованието. В тази връзка ИСС настоява приемането на Закона за детето, Закона за предучилищното и училищното образование и Закона за професионалното образование и обучение да бъде сред основните приоритети на новото 42-ро Народно събрание.
- 2.22. ИСС препоръчва включването на социалните партньори на национално и местно ниво в процеса на планиране, наблюдение, изпълнение и оценка на изпълнението на Стратегията, което би спомогнало за по-голяма прозрачност и обективност.

3. НЕОБХОДИМ Е ПО-ЗАДЪЛБОЧЕН АНАЛИЗ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА РАННОТО ОТПАДАНЕ И ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСКАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА У НАС

- 3.1. Като отчита, че в Стратегията коректно са дефинирани причините за отпадане на учениците от образователната система, ИСС констатира, че липсват структурен анализ и диференциация на причините и тежестта на явленията „отпадаци” и „преждевременно напуснали образователната система”.
- 3.2. В своето становище относно политиките за ограничаване на ранното напускане на образователната система⁵ ИСС, на базата на проведено проучване сред множество учители и експерти, констатира, че отпадналите и преждевременно напусналите училище имат нехомогенен състав, а причините за феномена са твърде многообразни и не са с еднаква тежест за отделните региони.

⁵ Становище на ИСС “ Политики за ограничаване на ранно напускане на образователната система”.

- 3.3. Според ИСС сериозно място сред причините за отпадането и преждевременното напускане на училище заемат икономическите причини, свързани с бедността, безработицата на родителите и понижения жизнен стандарт, които обричат децата на маргинализация (особено в групи и семейства в ромските махали). Поради икономически причини, в редица семейства в България израстват деца, които не са обхванати от образователната система и на практика остават напълно неграмотни. В някои случаи това е предпоставка децата бъдат използвани от родителите си като източник на доходи.
- 3.4. Не по-малко значение за появата и задълбочаването на проблема, свързан с отпадането от образователната система у нас имат и социалните причини, свързани със семейните отношения и миграцията на семейството,. Към тази група се отнася и значителният дял на „проблемните ученици” – обикновено такива, които са оставени без контрол поради емиграция, незаинтересованост или слаба грамотност на родителите.
- 3.5. За ИСС особено рисков контингент за отпадането са и т.нар. „шарещи” ученици, посещаващи училище 1-2 пъти седмично, но само за да получат „бележка за посещение”, с цел да не бъдат прекратени детските надбавки на родителите.
- 3.6. ИСС отбелязва и значението на етнокултурните причини, свързани със социализирането на определени ценностни ориентации, които по специфичен начин се отразяват и на отношението към образованието. Трябва да бъде отчитан и т.нар. “момичешки профил” на отпадане, тъй като в случая става дума за цялостен стереотип и начин на живот на една етническа общност. Проблемът е най-остър сред децата от ромски произход, но съществува и сред останалите етнически групи в България.
- 3.7. Нерядко здравният статус на децата е сериозна причина за ранното отпадане от училище. ИСС счита, че в общата образователна рамка на интеграционната среда на обучение в масовите училища липсват или не се предвиждат необходимите политики за задържане на децата с увреждания – физически, ментални или сензорни. В тази връзка ИСС предлага да бъдат обмислени и приети адекватни мерки за ресурсна, материална и техническа подкрепа за осигуряване на равен достъп до образование и придобиване на квалификационна степен на децата и младежите с увреждания.
- 3.8. ИСС споделя позицията, че за да се разработят и приложат “цялостни, широкообхватни и ефективни политики за намаляване на уязвимостта на рисковите групи” са необходими задълбочено проучване, анализиране и систематизиране на специфичните причини за ранното отпадане и преждевременното напускане на училище и набелязване на мерки както за задържане на децата в училище, така и за тяхната реинтеграция.

3.8.1. Всяка година в обхвата на показателя „преждевременно напуснали образование и обучение“⁶ влизат различни възрастови кохорти от ранно отпаднали ученици. За учебната 2010/2011 година 67% от отпадналите са напуснали училище преди завършването на VIII клас. Още по-тревожен е фактът, че за последните 10 години средно 2,5 % от записаните през съответната учебна година отпадат, преди да са завършили IV клас, т.е. без да получат минимални познания по български език и математика и напълно лишени от знания по природни науки, чужди езици, информационни и комуникационни технологии и др.⁷

3.8.2. В тази връзка ИСС предлага в Стратегията да залегне специална дългосрочна цел за чувствително редуциране на дела на учениците, отпадащи от училище между I и IV клас, като не се допуска броят им да надвиши 1,5 % от общия брой записани ученици през съответната учебна година. Чрез проследяване на този показател и залагане на специфични мерки за обратното им интегриране ще бъдат предотвратени късните последици от отпадането от училище в най-ранна възраст.

3.8.3. ИСС констатира, че друг тревожен фактор по отношение на преждевременното напускане на образователната система е намаляващият „нетен коефициент на записване на населението“⁸. За последните 5 години (от 2007 до 2012 учебна година) се наблюдава спад на този коефициент при групите деца на възраст 7–10 и 11-14 години, т.е. при възрастите преди завършването на VIII клас.

3.8.4. Статистическите данните показват, че обхватът на образователната система при децата на възраст 7-10 години е намалял до 94,62%, докато в предишни години той е обхващал близо 100% (99,56%) от населението на тази възраст. Незаписаните за училище днес, след по-малко от 10 години ще бъдат статистически отчетени в групата „Преждевременно напуснали образование и обучение“. Това може да създаде проблем пред изпълнението на националната цел от Националната програма за реформи - „делът на преждевременно напусналите образователната система до 2020 г. да не надвишава 11%“.

3.8.5. Според ИСС специално внимание трябва да бъде отделено на степента на включване на децата на възраст 7-10 години в образователната система. Нужен е и по-задълбочен анализ на причините, поради които дадено дете не бива записано в първи клас през съответна учебната година. Определянето на техния характер ще спомогне да се идентифицират и мерките за повишаване на обхвата на образователната система.

3.8.6. ИСС констатира известно забавяне темпа на намаляване дела на преждевременно напусналите училище, което трябва да се анализира във връзка с изпълнението на по-горепосочената национална цел. За 2012 г. спадът е 0,3 п.п.

⁶ В Евростат показателят „Преждевременно напуснали образование и обучение“ е дефиниран по следния начин: Процент от населението на възраст 18-24 години, които са със завършено основно или по-ниско образование (ISCED 0-2).

⁷ По данни на НСИ.

⁸ Представлява съотношението на записаните в началото на годината ученици в определена възрастова група, отнесени към общия брой на населението в страната при същата възрастова група.

(намаление от 12,8% на 12,5%), докато през 2010 г. и през 2011 г. това намаление е съответно - 0,8 п.п. и 1,1 п.п.

- 3.9. Според ИСС би било подходящо в Стратегията да бъдат добавени някои допълнителни индикатори за измерване на резултатите от изпълнението на оперативните цели, като например индикатор за оценка на броя ученици, участващи в извънкласни, извънучилищни и творчески дейности. Могат също да се добавят индикатори за оценка на въздействието на Стратегията като дял на учениците, обхванати в целодневна организация на образователния процес в училищата, или относителен дял на населението на възраст 5 – 18 навършени години, включено в задължително предучилищно и училищно образование.
- 3.10. Предвид необходимостта да бъдат идентифицирани децата и учениците, застрашени от преждевременно напускане, ИСС предлага да се добавят и индикатори, отчитащи: броя ученици със специални образователни потребности, интегрирани в общото образование; броя на децата от етническите групи, интегрирани в образователната система, както и броя на децата с девиантно поведение и децата в риск, интегрирани отново в образователната система. Полезен би бил и съответен индикатор за въздействието, отчитащ относителния дял на децата и младежите, за които е осигурен равен достъп до образование.

4. НЕОБХОДИМИ СА ДОПЪЛНИТЕЛНИ ПОЛИТИКИ И МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

- 4.1. ИСС отчита, че заложените политики и мерки за превенция, интервенция и компенсация ще допринесат за постигане на стратегическата и оперативните цели на Стратегията. Приложени комплексно, те могат да изградят на ранен етап стабилна основа за развитие на потенциала за учене на децата и биха били база за по-добра интеграция в училище.
- 4.2. Като взе под внимание направените в хода на подготовката на резолюцията консултации с преподаватели и ръководители в сферата на образованието, ИСС предлага някои по-конкретни мерки, които биха подобрили превенцията и навременната интервенция в случаи на преждевременно отпадане на децата от училище.

4.2.1. Според ИСС в Стратегията правилно се отбелязва, че ангажирането на родителите е първа ключова мярка в борбата срещу ранното напускане на образователната система. В същото време ИСС счита, че е уместно да се предвиди създаване на устойчива мрежа от социални институции, които да се ангажират с развитието и изграждането на пълноценна, подкрепяща среда за ранно откриване и интервенция на проблема. Това е от ключово значение за районите, в които живеят в изолация представители на малцинствата.

4.2.2. ИСС препоръчва да се обмисли механизъм за подкрепа на учениците с т.нар. проблемни родители. Става дума за децата на безработни, обезверени, често пристрастени към алкохола хора, които не търсят работа, не са регистрирани в бюрата по труда, а често и нямат документи за самоличност. Тези ученици биха могли да бъдат идентифицирани от институционални комисии, които според конкретния случай да препоръчат отпускане на социална стипендия, безплатна храна, дрехи, карти за пътуване, подкрепа за участие в извънкласни дейности и др.

4.2.3. ИСС препоръчва да се разпише конкретен алгоритъм за взаимодействието „училище-родители”, когато се идентифицира ученик в риск. В него трябва да бъдат разписани точните ангажименти на класния ръководител, на директора, на училищния психолог, на социалния педагог и т.н. В противен случай има риск препоръката за по-голяма ангажираност с превенцията за отпадане на децата от училище да остане само в рамките на добрите пожелания.

4.2.4. За да има по-пълноценно ангажиране на класните ръководители с децата и семействата в риск, ИСС предлага да се обмисли облекчаване на тяхната преподавателска натовареност. Тъй като социалните педагози са подготвени за индивидуална работа по превенцията на преждевременното напускане на училище, ИСС предлага професията “социален педагог” да бъде регламентирана и включена в класификатора на професиите у нас.

- 4.3. Макар Стратегията да отбелязва необходимостта от увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение, ИСС счита, че е добре в документа да се изложат конкретни препоръки относно осъвременяване на подготовката на училищните преподаватели. Необходимо е още в процеса на висшето образование те да бъдат обучени да използват модерни мотивационни похвати и подходи при работата си с деца в риск. Преподавателите имат нужда от познаване на добрите практики за работа с учениците, застрашени от отпадане, умения за дефиниране на проблема на конкретния ученик и създаване на индивидуален план за неговото предотвратяване.
- 4.4. Тъй като работата, свързана с превенция на отпадането от училище, и мерките за обратното интегриране на децата в образователната система изискват специфични усилия, особено при работа с определени етнически групи от населението, ИСС препоръчва педагозите, които се профилират в тази област, да получават по-високо възнаграждение.
- 4.5. ИСС констатира с безпокойство, че у нас все още липсва необходимата координация в действията на местните власти, дирекциите за социално подпомагане, детските градини и училищата. В тази връзка ИСС препоръчва да бъдат изградени по инициатива на училищата извънучилищни мрежи с участието на териториалните подразделения на Министерството на труда и социалната политика и Министерството на образованието, младежта и науката, отговорни за политиките за младежта, социалните служби и др.

- 4.6. ИСС приветства идеята да бъдат изградени с европейско финансиране модерни професионални и кариерни центрове към училищата или към общините, в които да бъдат предложени гъвкави образователни модели (съчетаващи професионално обучение и практика) за младежите над 18 г., като мярка за превенция и компенсация.
- 4.7. ИСС предлага младежите, напуснали системата на образование, да бъдат навременно реинтегрирани чрез приоритетно включване в обучение за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация. Включването им в програмите за временна заетост по проекти с бюджетно финансиране и по схеми на ОП „Развитие на човешките ресурси” да става при условие, че те задължително са ангажирани във вечерно или задочно образование или обучение.

5. НЕОБХОДИМА Е ПО-ПЪЛНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАННОТО ОТПАДАНЕ И ПРЕЖДЕВРЕМЕННОТО НАПУСКАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА И ПО-ДОБРА КООРДИНАЦИЯ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

- 5.1. Информацията, отнасяща се до ранното отпадане и преждевременното напускане на образователната система у нас е събирана и представяна от различни институции – основно от НСИ и Министерството на образованието, младежта и науката. Наличието на достоверна и пълна информация е важно условие за ефективното изпълнение на Стратегията, тъй като резултатите от прилаганите политики и набелязаните мерки трябва непрестанно да бъдат проучвани, анализирани и систематизирани, за да бъдат проследени мащабът и специфичните причини за проблема.
- 5.2. В тази връзка ИСС препоръчва да се изгради единна национална база данни, която да обедини информацията, събирана от всички организации и институции. В свое становище⁹ ИСС предложи да се въведе „единен образователен номер” за всяко дете, който ще позволи да се проследява развитието му от детската градина до завършването на различните степени на образование. Това ще даде възможност да се отчетат спецификата на социалните, икономическите и демографските проблеми, свързани с образованието в отделните региони на страната.
- 5.3. Достъпността до тази база данни ще създаде възможност за по-задълбочено изследване на структурата на отпадналите от образователната система и ще спомогне да бъдат идентифицирани адекватни и работещи политики и мерки за ранна интервенция на ниво област, община, град и конкретно училище, с цел да се предотврати преждевременното напускане на образователната система.
- 5.3.1. Както бе посочено по-горе, според ИСС политиките, свързани с превенция, са от ключово значение у нас, тъй като ако в ЕС като цяло е по-типично децата да напускат училище, след като са придобили основно образование, то у нас има

⁹ Становище: „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система”, ИСС/2/033/2012

тенденция към нарастване дела на децата, които никога не са посещавали училище или са отпаднали преди завършване на основно образование.

5.3.2. Мерките, насочени към завръщане към образование (интервенция и компенсация), чрез които индивидът отново получава шанс да завърши средно образование, имат най-силен потенциал да предотвратят попадането му в графа „преждевременно напуснали училище”. Проследяването на младежите, които са били обратно интегрирани в системата на образование и обучение, поне до завършване на средно образование, ще спомогне за прецизиране на мерките за „интервенция” и „компенсиране”, които принципно са с по-нисък успех спрямо „превенцията”.

- 5.4. ИСС обръща внимание, че направеното в Стратегията разграничение на дефиницията "ранно отпаднали от училище" от "преждевременно напуснали образователната система" тепърва трябва да намери необходимото обвързване със статистическите данни, които се събират и публикуват от НСИ. Това изисква и преформулиране на наименованието на някои от представяните от НСИ показатели като например замяната на "ранно напусналите образование и обучение" с "преждевременно напусналите образование и обучение" и др.
- 5.5. ИСС изразява удовлетвореност от въвеждането на информационната система „АДМИН”¹⁰ за нуждите на образованието и счита, че тя би могла да бъде използвана за мониторинг и превенция на ранното отпадане и преждевременното напускане на училище. След подходящо допълнение системата „АДМИН” би могла да позволи проследяване на „училищната миграция” на младежите, изключени или преместени от едно училище в друго, както и причините за това, свързани с дисциплина, миграция, противообществени деяния и т.н.
- 5.6. С оглед на важността, която представлява за обществото ранното отпадане от училище, ИСС предлага да бъде разширен достъпът до данните, генерирани в информационната система „АДМИН”. Разполагайки с точна и навременна информация, структурите на публичната администрация, на организираното гражданско общество, на неправителствените организации и др. ще могат по-качествено да наблюдават и контролират процесите, протичащи в системата на образованието. Ще се подобрят и възможностите за анализиране на тенденциите и за навременното идентифициране на възможните предизвикателства и препятствия.
- 5.7. Според ИСС е належащо във всяко учебно заведение да се определи и квалифицира специално лице, което да отговаря за навременното и коректно администриране на данните, постъпващи в системата „АДМИН”.
- 5.8. ИСС приветства заложения в Стратегията координационен механизъм за нейното прилагане. В него трябва да се ангажират не само образователната система и нейните институции, но и всички държавни и общински органи и организации, отговорни за осигуряване на по-добрата материална, финансова и социална защита на децата.

¹⁰ <http://www.adminpro-bg.com/ws/index.html>

- 5.9. ИСС препоръчва да се засили синхронът в действията на местната власт, службите за социално подпомагане и образователните институции. За да се обезпечи координацията при изпълнение на Стратегията, освен интегриран институционален подход трябва да се упражнява и ефективен контрол на всички нива чрез използването на подходящи индикатори за измерване на нейните резултати и въздействие.
- 5.10. Според ИСС включването на социалните партньори на национално и местно ниво в процеса на планиране, наблюдение и оценка на изпълнението на Стратегията би спомогнало за по-голяма прозрачност.

6. НЕОБХОДИМА Е ОЦЕНКА НА ВЛИЯНИЕТО НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННОТО НАПУСКАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА ВЪРХУ ТРУДОВИЯ ПАЗАР И СОЦИАЛНИТЕ СИСТЕМИ

- 6.1. В свои предишни становища ИСС отбелязва, че проблемът с ранното отпадане от училище е изключително остър както поради образователните, така и поради икономическите и социалните последици. Всички те рефлектират върху трудовата заетост, качеството на работната сила, социалната интеграция и възпитанието на бъдещите поколения. Ниското ниво на образование и квалификация водят след себе си не само до безработица, а и до бедност и социално изключване – порочен кръг, от който се излиза трудно.
- 6.2. Технологичният напредък, глобализацията и световната финансова и икономическа криза допринасят за намаляване броя на нискоквалифицираните работни места днес. Същевременно в свои актове ИСС констатира, че реструктурирането на пазара на труда и намаляващият брой работни места, подходящи за хора с ниско образование и квалификация, създава редица сериозни предизвикателства не само за отделния човек, но и за обществото и публичните финанси като цяло. Липсата на заетост довежда до дългосрочна зависимост от социални обезщетения и помощи.
- 6.3. ИСС счита, че важен момент в политиките по ограничаване на ранното отпадане и преждевременното напускане на образователната система трябва да бъде тяхното обвързване с политиките и мерките по заетостта. Ако не бъдат овладени навреме, негативните тенденции за ранно отпадане и преждеременно напускане на образователната система могат да доведат до значителни негативни последици за трудовия пазар в бъдещ период.
- 6.4. Според ИСС, ако в бъдеще се запазят констатираните тенденции, най-вероятно е да се очаква увеличаване на диспропорцията между значителното предлагане на нискоквалифициран труд и многократно по-ниското търсене на такъв в страната. Ръстът на тази диспропорция може да доведе до проблеми на пазара на труда, още по-силен натиск върху социалните системи, а вероятно и до увеличаване на изходящите миграционни потоци от страната.

6.5. В тази връзка ИСС предлага изпълнението на целта за преждевременното напускане на училище да се наблюдава в паралел със състоянието на трудовия пазар за лицата с основно и по-ниско образование и тяхното отражение върху публичните финанси и социалните системи на страната. Освен това ИСС предлага в рамките на Европейския семестър през 2013 година да се извърши предварителна оценка на изпълнението на основните цели на Стратегия “Европа 2020” и се обсъди възможността за допълване на някои от тях с подцели и допълнителни индикатори за наблюдение.

В заключение ИСС още веднъж подчертава, че намаляването дела на отпадащите и преждеременно напусналите образователната система е основен национален приоритет с много сериозни икономически, социални и политически последици за бъдещето на страната. ИСС оценява разработения проект на Стратегия като важна стъпка за решаването на този проблем и заявява своята готовност за активно участие в консултативния процес по ключовия за нашата страна проблем – подобряване на образователното равнище и човешкия капитал на нацията.

(п)

Проф. д-р Лалко Дулевски

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ